

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIORSERTIFIKAAT-EKSAMEN

DRAMATIESE KUNSTE

2018

NASIENRIGLYNE

PUNTE: 150

Hierdie nasienriglyne bestaan uit 35 bladsye en 3 bylaes.

ALGEMENE AANTEKENINGE VIR DIE HOOFNASIENER EN NASIENERS

1. Die doel van assesserings-/eksamenprosesse is nie net om die 'onthou' van kennis onderrig en geleer op elk van die 6 kognitiewe kennisvlakke te bepaal nie, maar ook om die kompleksiteit van die denkproses wat die kandidaat toepas op die kennis wat uit die geheue herwin is, te bepaal. Die instrument wat gebruik word om hierdie twee komponente te assesseer, is Anderson en Krathwohl se hersiene Blooms se Taksonomie.
 - 6 kognitiewe moeilikheidsvlakke
 - 4 kompleksiteitsdenkprosesse
2. Die nasienriglynbesprekingsforum voordat nasien begin, kan nie genoegsaam alle antwoorde voorspel nie. Provinsiale nasieners moet dit in ag neem en oop wees vir kandidate se antwoorde. Maak seker dat verskillende onderrigstyle nie die leerder/kandidaat benadeel nie.
3. Gebruik die eerste dag om die kwaliteit en hoeveelheid bewyse in die nasienriglyne te evalueer, die vereiste antwoorde te standaardiseer en om algemene definisies en begrippe te vind. Assimileer die:
 - Verwagte antwoorde op elke vraag
 - Die kognitiewe moeilikheidsvlak vereis van die kandidaat
 - Die tipe denkproses en -kompleksiteit wat van die kandidaat verwag word
 - Aksiewerkwoorde gebruik by elk van die kognitiewe vlakke en die tipes bewyse vereis (feite, konsepte, prosesse en denke)
 - Verwys na die bylaes aan die einde van die nasienriglyne
4. As die nasienriglyn nie duidelike riglyne verskaf nie, moet 'n nasiener, met kort kommentaar, aandui waarom punte toegeken moet word of nie.
5. Maak 'n duidelike merkie langs die betrokke aspekte ten opsigte van kognitiewe vlak/kompleksiteitsdenkproses/konsep/inhoud/vaardighede/kennis wanneer 'n punt toegeken word. Nasieners moet aktief by die antwoord betrokke wees.
 - Verwys na die bylaes aan die einde van die nasienriglyne
6. Daar moet gedurende die nasienproses etlike konsultasierondtes wees om te verseker dat nasien gestandaardiseer is.
7. Waar 'n kandidaat meer as die voorgestelde getal woorde geskryf het, moet hy/sy nie penaliseer word nie (bv. opstelvraag).
8. Sien globaal na waar moontlik. Nasieners aanvaar enige korrekte, relevante en goed gemotiveerde antwoorde.
9. Nasieners moet seker maak dat die kandidate se antwoorde ooreenstem met die KABV-dokument se Breë Onderwerpe en Onderwerpe.

STANDAARDISERING VAN NASIEN IN AL DIE PROVINSIES**Nasien van Opstel- en Antwoordvrae**

Die hoofnasiener in elke provinsie moet die paradigma waaruit die vrae en die bygaande nasienriglyne ontwerp en opgestel is:

1. Itemmoeilikhedsgraad:

Hoe kompleks is die ontwerp van die vraag?

2. Taakmoeilikhedsgraad:

Wat is die kognitiewe vlak en denkproses wat van die kandidaat verwag word?

3. Stimulusmoeilikhedsgraad:

Hoe moeilik of maklik is dit om die bron te verstaan en toe te pas?

4. Moeilikhedsgraad van die antwoord wat verwag word:

Wat is die hoeveelheid/aantal (hoeveel) en gehalte/kwaliteit (hoe goed) van die verwagte antwoord wat van die kandidaat vereis word, soos in die nasienriglyne gegee?

Is dit in lyn met die item, taak en stimulus?

Is die punte toepaslik toegeken en geweeg?

–Leong: 2002

Wanneer nasieners aan die begin van die nasienproses opgelei word moet die hoofnasiener in elke provinsie die volgende prosedure volg. Dit sal help met die standaardisering van die puntetoekenning van kandidate se opstelle en antwoorde vir elke deel van die eksamen. Dit sal ook nasionale nasienprosedures, -prosesse en -uitslae standaardiseer.

Inleiding tot die Taak

- Nasieners lees die taak vereis vir die item en som dit op.
- Nasieners lees die item en beplan 'n antwoord op die taak.
- Nasieners deel antwoordplanne en som verwagtings vir kandidaatantwoorde op/deel nie net die hoeveelheid (aantal) bewyse nie, maar ook die gehalte van bewyse (hoe goed).

Inleiding tot die Rubriek en Ankervraestelle

- Opleier hersien rubriek met verwysing na die taak.
- Opleier hersien prosedures vir die toeken van holistiese punte (d.i. deur bewyse van die antwoord by die taal van die rubriek te pas en deur alle eienskappe ewe veel te laat weeg).
- Opleier lei die hersiening van elke ankervraestel en kommentaar. (**LET WEL:** Ankervraestelle word in volgorde van hoog na laag in elke puntvlak geplaas.)

Oefen Individuele Puntetoekenning

- Nasieners ken individueel punte aan 'n pak oefenvraestelle toe. Nasieners moet die vraestelle onafhanklik nasien.
- Opleier teken punte aan en lei bespreking. (Oefenvraestelle moet puntetelling en kommentaar bevat.)

INSTRUKSIES EN INLIGTING

1. Hierdie vraestel bestaan uit VIER afdelings:
AFDELING A: 20 ^{ste} -eeuse Teaterbewegings	(30)
AFDELING B: Suid-Afrikaanse Teater: 1960–1994	(40)
AFDELING C: Suid-Afrikaanse Teater: Ná 1994 – Kontemporêr	(40)
AFDELING D: Teatergeskiedenis, Praktiese Begrippe, Inhoud en Vaardighede	(40)

2. **AFDELING A****VRAAG 1 is VERPLIGTEND.**

Verwys na die toneeltekste wat jy bestudeer het en die betrokke 20ste-eeuse Teaterbeweging.

EPIESE TEATER

• <i>Caucasian Chalk Circle</i>	Bertolt Brecht
• <i>Kaukasiese Krytsirkel</i>	Vertaling van Bertolt Brecht-toneeltekste
• <i>Mother Courage</i>	Bertolt Brecht
• <i>Moeder Courage</i>	Vertaling van Bertolt Brecht-toneeltekste
• <i>The Good Person of Szechwan</i>	Bertolt Brecht
• <i>Kanna Hy Kô Hystoe</i>	Adam Small

OF**TEATER VAN DIE ABSURDE**

• <i>Waiting for Godot</i>	Samuel Beckett
• <i>Afspraak met Godot</i>	Vertaling van Samuel Beckett-toneeltekste
• <i>Bagasie</i>	André P Brink
• <i>The Bald Primadonna</i>	Eugene Ionesco
• <i>Die Kaalkop Primadonna</i>	Vertaling van Eugene Ionesco-toneeltekste

OF**POSTMODERNEE TEATER**

• <i>Skrapnel</i>	Willem Anker
• <i>Top Girls</i>	Carol Churchill
• <i>Popcorn</i>	Ben Elton
• <i>Buried Child</i>	Sam Shepard

3. **AFDELING B**

Hierdie afdeling bestaan uit DRIE vrae. Beantwoord slegs EEN vraag in hierdie afdeling.

VRAAG 2: <i>Woza Albert!</i>	Percy Mtwa, Mbongeni Ngema en Barney Simon OF
VRAAG 3: <i>Sophiatown</i>	Junction Avenue Theatre Company OF
VRAAG 4: <i>Siener in die Suburbs</i>	PG du Plessis

4. **AFDELING C**

Hierdie afdeling bestaan uit DRIE vrae. Beantwoord slegs EEN vraag in hierdie afdeling.

VRAAG 5: <i>Nothing but the Truth</i>	John Kani OF
VRAAG 6: <i>Groundswell</i>	Ian Bruce OF
VRAAG 7: <i>Mis</i>	Reza de Wet

5. **AFDELING D**

Hierdie afdeling bestaan uit EEN vraag (VRAAG 8) wat VERPLIGTEND is.

AFDELING A: 20ste-EEUSE TEATERBEWEGINGS**VRAAG 1**

Gehaltevlak	Punte-toekenning	Gehalte van bewyse
Kundige	Punt	Die antwoord dui toepassing van 'n redelike strategie aan wat lei tot 'n korrekte oplossing in die konteks van die probleem. Die prosedurevoorstellings-/uitbeeldings is korrek. Die verduideliking en/of regverdiging is logies gegrond, duidelik aangebied, volledig ontwikkel, steun die oplossing, en bevat geen belangrike konseptuele foute nie. Die antwoord toon volledige begrip en ontleding van die probleem.
	24–30	
Gemiddeld en Bogemiddeld	Punt	Die antwoord dui toepassing van 'n redelike strategie aan wat tot 'n korrekte oplossing in die konteks van die probleem kan lei van nie lei nie. Die gebruik van inhoud/vaardigheid is essensieel korrek. Die verduideliking en/of regverdiging is oor die algemeen goed ontwikkel, moontlik en steun die oplossing. Die antwoord toon duidelike begrip en ontleding van die probleem.
	15–23	
Behaal	Punt	Die antwoord dui onvolledige toepassing van 'n redelike strategie aan wat tot 'n doelgeskikte korrekte oplossing kan lei van nie lei nie. Die gebruik van inhoud/vaardigheid is fundamenteel korrek. Die verduideliking en/of regverdiging steun die oplossing en is aanvaarbaar. Die antwoord toon 'n konseptuele begrip en ontleding van die probleem.
	11–14	
Swak	Punt	Die antwoord dui min of geen toepassing van 'n redelike strategie aan nie. Dit kan die korrekte antwoord bevat of nie. Die gebruik van inhoud/vaardigheid is onvolledig van ontbreek. Die verduideliking en/of regverdiging toon ernstige beredeneringsgebreke. Die antwoord toon minimale begrip en ontleding van die probleem.
	1–10	
Nie Behaal Nie	Punt	Die antwoord is heeltemal verkeerd en irrelevant. Daar is moontlik geen antwoord nie, of die antwoord is: 'Ek weet nie.'
	0	

Die volgende dien as 'n riglyn:

Die kandidaat moet:

- Hierdie vraag in die vorm van 'n opstel beantwoord
- Die toneeltekste wat hy/sy bestudeer het, as 'n voorbeeld gebruik
- Na een van drie bewegings: Teater van die Absurde OF Epiese Teater OF Postmoderne Teater verwys
- Na die bron in sy/haar antwoord verwys
- Toon dat die vraag en bron in sy/haar opstel ontleed, verstaan en geïntegreer is

Die inhoud van die opstel moet die volgende dek:

1. EEN gekose teaterbeweging:
 - Teater van die Absurde OF
 - Epiese Teater OF
 - Postmoderne Teater
2. Toneeltekste bestudeer
3. Vraag
4. Bron

Nasiener se aantekeninge:

- Kandidaat moet toon dat die bogenoemde verstaan, krities ontleed en in die opstel toegepas is
- Kennis wat gememoriseer is, moet in 'n oorspronklike argument gekontekstualiseer word wat feitlike, kontekstuele, prosedure- en metakognitiewe denke getoon
- Die rubriek op die volgende bladsy is 'n riglyn vir die nasiener om die volgende te assesser:
 - Kennisdimensievlakke (onthou, verstaan, toepas, ontleed, evalueer en skep)
 - Kompleksiteit van denke deur kandidaat getoon (feitlik, konseptueel, prosedure, metakognitief)
- Antwoorde moet in die vorm van aantekeninge wees.

SSE – Nasienriglyne

BESKRYWER	PUNT	DIE KANDIDAAT TOON DIE VOLGENDE:
<p>Uitstaande</p> <p>Metakognitiewe Kennis</p> <p>Skep</p>	<p>27–30</p> <p>90–100</p> <p>A+</p>	<p>Denkproses: Pas feitlike, konseptuele, prosedure-, en metakognitiewe kennis in die vraag, bron en inhoud toe.</p> <ul style="list-style-type: none"> Integreer die vereistes van die vraag en bron op 'n nuwe, kreatiewe en oorspronklike wyse. Evalueer voorbeelde in die toneeltekste, die teaterbeweging en ander addisionele bronne in 'n omvattende reeks insiggewend gekose teoretiese, praktiese en estetiese inhoud. Ontwerp en skep 'n argument volgens 'n nuwe en unieke patroon wat refleksiwew kreatiewe, kritiese en analitiese denke toon. <p>Kognitiewe vlak: Toon vermoë om te skep, te herorganiseer, te ontdek, te verander en te verbeter.</p>
<p>Uitstekend</p> <p>Metakognitiewe Kennis</p> <p>Evalueer</p>	<p>24–26</p> <p>80–89</p> <p>A</p>	<p>Denkproses: Ondersoek feitlike, konseptuele, prosedure- en metakognitiewe kennis in die vraag, bron en inhoud en integreer die vereistes van die vraag en bron op 'n gedifferensieerde, vertolkende en interessante wyse.</p> <ul style="list-style-type: none"> Beoordeel/Assesseeer voorbeelde in die toneeltekste, die teaterbeweging en ander addisionele bronne in 'n betekenisvolle reeks toepaslik gekose teoretiese, praktiese en estetiese inhoud. Stel 'n argument volgens 'n interessante patroon saam wat reflektiewe, kritiese en analitiese denke toon. <p>Kognitiewe vlak: Toon vermoë om te beoordeel, kritiek te lewer, aan te beveel en voor te stel.</p>
<p>Verdienselike</p> <p>Prosedure-kennis</p> <p>Ontleed</p>	<p>21–23</p> <p>70–79</p> <p>B</p>	<p>Denkproses: Ontleed, onderskei en ondersoek feitlike, konseptuele en prosedurekennis in die vraag, bron en inhoud en integreer die vereistes van die vraag en bron op 'n gedifferensieerde en vertolkende wyse.</p> <ul style="list-style-type: none"> Ontleed/Dissekteer voorbeelde in die toneeltekste, die teaterbeweging en ander addisionele bronne in 'n breë reeks toepaslik gekose teoretiese, praktiese en estetiese inhoud. Stel 'n argument saam wat kritiese en analitiese denke toon. <p>Kognitiewe vlak: Toon vermoë om gevolgtrekkings te maak, begrippe te dekonstrueer, met mekaar in verband te bring, toe te skryf, te ontdek.</p>
<p>Weselik</p> <p>Prosedure-kennis</p> <p>Toepas</p>	<p>18–20</p> <p>60–69</p> <p>C</p>	<p>Denkproses: Ontleed en onderskei feitlike, konseptuele en prosedurekennis in die vraag, bron en inhoud. Integreer die vereistes van die vraag en bron op 'n georganiseerde, gedifferensieerde en verklarende wyse.</p> <ul style="list-style-type: none"> Integreer voorbeelde in die toneeltekste, die teaterbeweging en ander addisionele bronne in 'n breë reeks toepaslik gekose teoretiese, praktiese en estetiese inhoud. Verskaf 'n argument wat kritiese en analitiese denke toon. <p>Kognitiewe vlak: Toon 'n vermoë om toe te pas, saam te stel en te integreer.</p>
<p>Voldoende</p> <p>Konseptuele Kennis</p> <p>Begrip</p>	<p>15–17</p> <p>50–59</p> <p>D</p>	<p>Denkproses: Verduidelik, interpreteer en herformuleer feitlike en konseptuele kennis van die vraag, bron en inhoud en integreer die vereistes van die vraag en bron op 'n konvensionele wyse.</p> <ul style="list-style-type: none"> Interpreteer voorbeelde in die toneeltekste, die teaterbeweging en ander addisionele bronne in 'n breë reeks teoretiese, praktiese en estetiese inhoud, voorspelbaar. Verskaf 'n argument wat analitiese denke toon. <p>Kognitiewe vlak: Toon vermoë om te interpreteer, met mekaar in verband te bring, toe te lig, te klassifiseer, op te som, te vergelyk en te verduidelik.</p>
<p>Gemiddeld</p> <p>Konseptuele Kennis</p> <p>Begrip</p>	<p>12–14</p> <p>40–49</p> <p>E</p>	<p>Denkproses: Verduidelik en interpreteer feitlike en konseptuele kennis van die vraag, bron en inhoud. Integreer die vereistes van die vraag en bron op 'n gedifferensieerde wyse.</p> <ul style="list-style-type: none"> Verduidelik voorbeelde in die toneeltekste, die teaterbeweging en ander addisionele bronne in 'n voorspelbare reeks teoretiese, praktiese en estetiese inhoud. Skryf 'n verduideliking in voorspelbare/algemene denkprosesse. <p>Kognitiewe vlak: Toon vermoë om te interpreteer, met mekaar in verband te bring, toe te lig, klassifiseer, op te som, te vergelyk en te verduidelik.</p>
<p>Elementêr</p> <p>Feitlike Kennis</p> <p>Onthou</p>	<p>10–11</p> <p>30–39</p> <p>F</p>	<p>Denkproses: Definieer en pas kennis uit geheue toe. Integreer die vereistes van die vraag en bron op 'n ongekompliseerde/reguit/fundamentele vlak op 'n algemene wyse.</p> <ul style="list-style-type: none"> Kies voorbeelde in die toneeltekste, die teaterbeweging en ander addisionele bronne in 'n beperkte reeks teoretiese, praktiese en estetiese inhoud. Skryf 'n verduideliking met voorspelbare denkprosesse. <p>Kognitiewe vlak: Toon elementêre vermoë om probleem op te los, te identifiseer, te noem, in verband te bring, te definieer.</p>
<p>Nie Behaal Nie</p> <p>Feitlike Kennis</p> <p>Onthou</p>	<p>1–9</p> <p>20–29</p> <p>G</p>	<p>Denkproses: Onthou en pas kennis uit geheue toe. Probeer om vraag en bron te integreer, maar toon beperkte tot basiese vermoë om die vereistes van die vraag en aanhaling op te los.</p> <ul style="list-style-type: none"> Kies voorbeelde in die toneeltekste, die teaterbeweging en ander addisionele bronne in 'n beperkte, voorspelbare reeks teoretiese, praktiese en estetiese inhoud. <p>Kognitiewe vlak: Toon beperkte vermoë om te identifiseer, te noem, in verband te bring en te definieer.</p>
<p>Nie Behaal Nie</p> <p>Feitlike Kennis</p> <p>Onthou</p>	<p>0</p> <p>H</p>	<p>Denkproses: Toon geen begrip van die vraag van bron nie, kan nie opstel skryf nie, gee geen voorbeelde uit die toneeltekste van die teaterbeweging. OF</p> <ul style="list-style-type: none"> Bied feite aan wat nie verband met vraag het nie. OF Nie in staat om te identifiseer, te noem, in verband te bring, te definieer nie. <p>Kognitiewe vlak: Bied gememoriseerde inligting en inhoud aan wat nie die vraag antwoord nie.</p>

Die volgende is algemene inligting oor die teaterbewegings.

EPIESE TEATER

Bedoeling en doel:

- Distanseer die gehoor (emosioneel)
- Moedig die gehoor aan om die wêreld waarin hulle leef meer krities en duideliker te beskou eerder as om hulle oortuigings as vanselfsprekend te beskou
- Maak duidelike onderskeid tussen 'n Illusieteater ('Dramatiese' Teater) en Epiese Teater
- Teen die idee van skynvertoon ('pretence') gekant ('n tipiese kenmerk van Realisme), beeld eerder die ongevoeligheid van die werklike lewe uit
- Toeskouers moet deur die hele toneelstuk bedag/op hulle hoede wees
- Verwyder die 'illusie' van Realisme
- Gebruik verskillende tegnieke om die gehoor te vervreem – verskil tussen wat hulle op verhoog sien en dit wat werklik is

Tegnieke:

- 'Verfremdungseffekt' of vervreemding distanseer gehore van die aksie op die verhoog
- Musiek moet noemenswaardige kommentaar lewer op die handeling, bv. in *Moeder Courage* waar die ironies bitter woorde van 'n liedjie wat oor die karakter se geleidelike morele agteruitgang handel, doelbewus op 'n soet, sorgelose wysie getoonset is. Die onversoenbaarheid van die wysie en die woorde dwing die gehoor om oor die ware betekenis van die liedjie na te dink
- Liedjies wat tussen tonele geplaas word om die gehoor te vertel wat moet gebeur voor dit plaasvind
- Verhoogruimte is nie spesifiek nie
- Dekorstelle is eenvoudig en simbolies
- Teater wat die handeling wat aangebied word, 'vreemd' moet maak
- Historifikasie – die dramaturg moet die 'verledenheid' van die gebeure beklemtoon deur dit van die hede te skei

Gehoorreaksie:

- Toeskouer moet dink dat indien hy/sy dieselfde toestand getoon het as dié wat in die toneel ervaar is, hy/sy anders sou opgetree het as gevolg van die lesse wat geleer is
- Toeskouers oorweeg wat hulle sou gedoen het om 'n positiewe verskil te maak
- Toeskouer moet geïnspireer wees om soortgelyke waardevolle maatskaplike/sosiale veranderinge met betrekking tot die huidige stand van sake te maak
- Toeskouer word aangemoedig om maatskaplike/sosiale hervormings in sy/haar gemeenskap of omgewing in te stel

TEATER VAN DIE ABSURDE

Die Absurdistiese wêreld:

- Lyk asof daar geen ware orde of betekenis is nie
- Bied die gehoor 'n eksistensialistiese standpunt van die buitewêreld
- Forseer die gehoor om hulle betekenis in die wêreld te bevraagteken
- Het geen definitiewe, spesifieke of herkenbare bestaan nie
- Stel voor dat mense is wat hulle van hulleself maak
- Stel voor dat mense deur hulle handeling en keuses gekenmerk word
- Het 'n pessimistiese beskouing van die menslike lewenstryd
- Is hoofsaaklik met die mens se soeke na betekenis gemoeid

Karakters:

- Is nie vas/konsekwent nie
- Verteenwoordig die mensdom, terwyl hulle self niks is nie

- Bestaan in 'n droewige wêreld sonder betekenis
- Is verlore, verward
- Alle handeling/aksies is waardeloos en absurd
- Nar-agtig
- Bly bymekaar omdat hulle bang is om in so 'n onverstaanbare wêreld alleen te wees
- Gebrek aan identiteit– vervelig, oninteressant en sonder diepte
- Vol foute
- Nie goed afgerond nie – het geen verlede nie en die gehoor kry weinig aanduiding van wat die toekoms kan wees
- Bly staties en toon geen ontwikkeling nie
- Kom oor as afstootlik, pateties, ongelukkig en onbevoeg
- Kom voor as emosioneel leeg
- Hulle eienskappe word oordryf
- Word gebruik om Absurdisme se standpunte oor die menslike toestand uit te druk
- Is onderling afhanklik
- Is sosiale marionette'
- Voer tweeman-optredes op

Taal en dialoog:

- Dui daarop dat mense nie met kommunikasie bedrewe is nie
- Tree as hindernis tot kommunikasie op
- Isoleer die individu nog meer
- Toon dat taal/spraak feitlik waardeloos is
- Bevraagteken die waarde van taal
- Het vermoë om te kommunikeer verloor
- Kommunikasiepogings 'disintegreer' dikwels van clichés tot betekenislose lettergrepe
- Onvermoë van taal om gaping tussen die karakters te oorbrug
- Uitbeelding van ontmensliking, outomatisering en betekenisloosheid van menslike bestaan
- Bied die onverwagte, die bisarre en die absurde aan
- Gebruik stilte eerder as die gesproke woord
- Bevat betekenislose gesprekke
- Is 'uit gewoonte' en oppervlakkig
- Word beskou as 'n ontsnapping aan die verveligheid van die lewe
- Skep/Bou nuwe woorde
- Bevat banale alledaagse gesprekke gemeng met literêre taal, dubbele betekenis, clichés, sleng en herhalings deurspek met poëtiese taal
- Uitbeelding van herhalende dialoogstyl om sikliese aard van die lewe te beklemtoon

Temas ondersoek en toon die:

- Tydelikheid en verganklikheid van tyd
- Tragiese gesukkel om van jou self bewus te word in die genadelose proses van vernuwing en vernietiging wat in die lewe plaasvind
- Verandering van tyd
- Hindernisse tot kommunikasie
- Nimmereindigende soeke na die werklikheid (realiteit)
- Tragiese aard van verhoudings
- Mens se angs in die aansyn van totale betekenisloosheid
- Angs (eksistensiële angs)
- Isolاسie en eensaamheid van die mens, verlore in 'n wêreld waarin God hom verlaat het
- Illusie dat wetenskap en rasonale denke antwoorde of betekenis gee

POSTMODERNISME

Die Postmoderne wêreld:

- Verwerp die sekerhede van die Moderne Tydperk
- Bevat geen groot narratief/vertelling of enkele waarheid nie
- Verwerp die idee dat daar 'n dominante stel oortuigings of 'n netjiese oplossing is
- 'Vernietig' die 'waarheid'
- Verwelkom veelvuldige standpunte, perspektiewe, realiteite
- Sluit kuns, teater, argitektuur, musiek, rolprente, letterkunde, modes, TV en ander vorms van uitdrukking in
- Leen by 'n reeks verskillende style
- Verwerp die idee van 'hoë kuns' en 'lae kuns'
- Verwelkom avant-garde-(toekomstgerigte/aktivistiese denke) eksperimentele teater
- Skryf nie 'suiwerheid' in kuns voor nie
- Is sterk teen hoë kuns gekant ('Trashes high art')
- Het nie vaste manier om kuns te skep nie
- Beweeg in die rigting van 'n meer subjektiewe opinie/mening
- Meen dat kultuur aan almal behoort
- Dekonstrueer ('n manier om vasgestelde idees uitmekaar te haal en weer op 'n nuwe, ontwigte/verdeelde en deurmekaar manier aanmekaar te sit) idees, beelde en konstrukte/konsepte
- Weerspreek idees, beelde en konstrukte/konsepte
- Skryf nie 'n betekenis, standpunt of perspektief voor nie
- Meen dat elke individuele kyker sy/haar eie unieke betekenis skep
- Besin en vier die mallyheid en chaotiese leefwyse in 'n Populêre kultuur
- Geniet nonsenskuns, -idees, -konstrukte/-konsepte en -teorieë
- Sien ironie en humor
- Beklemtoon HOE dinge gesien word, eerder as WAT gesien word

Pastiches

- Is 'n tegniek in visuele kunste waar verskillende beelde, mediavorms, ens. saamgeflans word om een stuk te vorm
- Gebruik verwysings en lae, verskillende tekste en beelde
- Gebruik Metateater/-teks
- Herinner kykers daaraan dat hulle in die teater is
- Bevat karakters wat uit karakter kan tree en met die gehoor kan kommunikeer
- Is die kunswerk wat oor homself besin
- Konstruksie is nie-lineêr
- Is refleksief/besinnend
- Is periferaal, nie-essensieel
- Bevat teorieë of idees
- Is gebroke
- Kan met baie standpunte en teenstrydige/botsende stemme oorvleuel

Opvoerings is:

- Die hooffokus
- Die hoofproses
- Nie in 'n manuskrip/teks vasgelê nie, omdat dit uit beelde, klanke en multimedia bestaan

Repetisieprosesse is:

- Geïmproviseer
- Verander
- Hersien
- Op datum gebring/Bygewerk
- Voortdurend tydens optrede/opvoering omskep

Gehoor is:

- 'n Belangrike aktiewe element
- Dikwels by die dialoog betrek

Toneeltekste:

- Het nie 'n duidelike begin, middel of einde nie
- Maak die manuskrip/teks net die beginpunt
- Het onbeantwoorde vrae

Tekste (visueel, gehoor, die menslike liggaam, ens.):

- Kyk na temas of teater tegnieke/-middele
- Laat die toneelstuk se einde oop
- Verwelkom die idee dat die gehoor hul eie betekenis skep
- Vra meer vrae as wat beantwoord word
- Bevat visuele beelde en nie-gesproke aksies/handeling
- Dekonstrueer 'n waarheid en aanvaar nie net een realiteit nie
- Gebruik tyd, ruimte en struktuur om die gedekonstrueerde of gedefragmenteerde storie of intrige te eggo
- Het nie noodwendig werklike mense nie
- Bevat karakters en mense wat bloot 'n verteenwoordiging van gefragmenteerde idees is
- Begin dikwels op 'n realistiese punt, maar ontrafel en die aksie word onwerklik soos wat die toneelstuk ontwikkel

TOTAAL AFDELING A: 30

AFDELING B: SUID-AFRIKAANSE TEATER: 1960–1994

Die kandidaat moet slegs EEN vraag in hierdie afdeling beantwoord.

VRAAG 2: WOZA ALBERT! DEUR PERCY MTWA, MBONGENI NGEMA EN BARNEY SIMON

- 2.1 Nasieners aanvaar ander relevante en goed gemotiveerde antwoorde. Kandidate hoef net een verteenwoordiging te noem.

Die volgende is 'n riglyn:

'Pink noses' word gebruik om die volgende te verteenwoordig:

- Wit karakters, bv. Baas Kom, die wit polisieman
 - 'n Myner se lamp
- (2)

- 2.2 Nasieners aanvaar ander relevante en goed gemotiveerde antwoorde.

Die volgende is 'n riglyn:

- Akteurs vertolk baie karakters deur transformasietegnieke
 - Dit is makliker om hulle regte name in die manuskrip te gebruik
 - Die toneelstuk is met die twee akteurs wie se name gebruik is, in 'n werkwinkel gedoen
- (2)

- 2.3 Nasieners aanvaar ander relevante en goed gemotiveerde antwoorde. Sien globaal na.

Ken volpunte toe vir:

- Drie goed gemotiveerde stellings OF
- Ses aparte gedagtes/idees

Die volgende is 'n riglyn:

Gebruik van stem:

- Akteurs moet die vermoë hê om verskillende aksente te gebruik want hulle wissel van een karakter na die volgende, bv. Bobbejaan word Baas Kom
- Hulle moet klankeffekte met hulle stemme kan maak, bv. die klank van 'n sirene in die tronk

Gebruik van liggaam:

- Staar regop
- Bors uit
- Bene effens apart
- Die fisiese kenmerke gee hulle 'n gevoel/sin van gesag/outeuriteit

Gebruik van opvoerruimte/blok (verhoogplasing):

- Akteurs kan by die gehoor inkom en tussen hulle deurbeweeg
 - Die hele opvoerruimte kan vir die militêre parade gebruik word
- (6)

2.4 Nasieners aanvaar ander relevante en goed gemotiveerde antwoorde.

Ken volpunte toe vir:

- Twee goed gemotiveerde stellings OF
- Vier aparte gedagtes/idees

Die volgende is 'n riglyn:

Akteurs:

- Kan dit moeilik vind om veelvuldige rolle te vertolk omdat dit beide fisies en vokaal veeleisend is om van een karakter na die volgende verander
- Is nie in staat om al die verskillende aksente van die verskillende karakters na te maak nie
- Kan met die fisiese en vokale transformasie van die karakters sukkel want elke karakter moet sy eie unieke fisiese en vokale kenmerke hê
- Kan met asembeheer sukkel omdat die opvoeringsvereistes fisies veeleisend is

(4)

2.5 Nasieners aanvaar ander relevante en goed gemotiveerde antwoorde.

Ken volpunte toe vir:

- Een goed gemotiveerde stelling OF
- Twee aparte gedagtes/idees

Die volgende is 'n riglyn:

Die verhoogaanwyings is nodig vir die sukses van die toneelstuk omdat:

- Die gehoor sal hulle ook as militêre persone sien as gevolg van hulle gebare, militêre pette en pienk neuse
- Die gehoor sal insien dat hulle gewond is as gevolg van die verbande
- Die opvoeringstyl is Arm/Gestroopte Teater en die doeltreffendheid van Arm/Gestroopte Teater is om van enige onnodige kostuums of rekwisiete ontslae te raak en op die gehoor en wat belangrik is, te fokus

(2)

2.6 Nasieners aanvaar ander relevante antwoorde.

Die volgende is 'n riglyn:

Die gebeure wat tot Operation Coronation gelei het, is:

- Bobbejaan en Zuluboy wag vir Morena se aankoms
- Hulle wil hê Morena moet nog meer stene maak
- Morena kom aan en hulle bied hom kos en drinkgoed aan
- Bobbejaan verraai Morena by die polisie
- Die polisie voer 'n klopjag by Coronation Brickyard uit
- Zuluboy slaan 'n polisieman met 'n knopkierie
- Morena word in hegtenis geneem

(4)

2.7 Nasieners aanvaar ander relevante en goed gemotiveerde antwoorde.

Ken volpunte toe vir:

- Drie goed gemotiveerde stellings wat evaluering weerspieël OF
- Ses aparte gedagtes/idees

Die volgende is 'n riglyn:

Fisiese komedie:

Karakters:

- Gebruik oordrewe bewegings en gebare om na te aap/boots (mimiek) en spot met karakters en aksies/handeling, bv. marsjeer soos soldate

Vokale komedie:

Karakters:

- Gebruik oordrewe aksente om te spot te dryf en humor te skep
- Gebruik vokale mimiek van stereotipes ('n sersant) vir eiening en veroorsaak 'n gelag
- Gebruik hiperbool, bv. 'He struck me with 'n branch of 'n tree' (6)

2.8 Nasieners aanvaar ander relevante en goed gemotiveerde antwoorde.

Ken volpunte toe vir:

- Twee goed gemotiveerde stellings OF
- Vier aparte gedagtes/idees

Die volgende is 'n riglyn:

Woza Albert! kan as Protesteater beskryf word want die tonnelstuk:

- Protesteer teen apartheid
- Hanteer sosiopolitieke kwessies wat verander moet word, bv. armoede, Bantoe-onderwysstelsel, swak werksomstandighede
- Het ten doel om die samelewing buite die terrein van die teater te verander
- Is gebruik om die onderdrukte massa/mense teen apartheid op te sweep (4)

2.9 Verwys na die aantekeninge hieronder en BYLAE 'n om jou nasienwerk te lei.

Nasieners aanvaar ander relevante en goed gemotiveerde antwoorde.

Die volgende is 'n riglyn:

Onderrig en mobilisering het plaasgevind deur:

Inhoud wat:

- Relevante sosiopolitieke kwessies, swak werksomstandighede, armoede en Bantoe-onderwys uit te lig
- Die gehoor met kwessies van die stryd vertrou te maak
- 'n Bewustheid van die wreedhede wat deur die apartheidsregering gepleeg is, te skep
- Die karakters herkenbaar maak sodat gehore aansluiting by hulle kan vind, bv. Auntie Dudu en die vleisverkoper
- Plekke herkenbaar gemaak het en wat sterk gevoelens van woede en hartseer gewek het, bv. Albert Street, Regina Mundi Church en Coronation Brickyard
- Situasies vir lede van die gehoor bekend maak, bv. die musikant en die pasboek en Auntie Dudu wat kos soek

Opvoeringstyl wat:

- Verskeie Suid-Afrikaanse tale gebruik, soos isiZulu, Afrikaans en Engels, om alle Suid-Afrikanners in te sluit
- Interaktiewe sang, dans en storievertel insluit wat gehore bekoor het
- 'n Fisiese toneelspelstyl getoon het wat energiek en lewendig was
- 'n Intieme akteur-gehoorverhouding geskep het, bv. breek van die vierde muur
- Mimiek, wat wêreldwyd herkenbaar is, te gebruik
- Ideofone gebruik om die wêreld van die toneelstuk te skep en reaksies uit te lok

(10)
[40]

VRAAG 3: SOPHIATOWN DEUR THE JUNCTION AVENUE THEATRE COMPANY

3.1 Mingus is ongeletterd, hy kan nie lees of skryf nie. (2)

3.2 Nasieners aanvaar ander relevante en goed gemotiveerde antwoorde.

Die volgende is 'n riglyn:

Die slot kan moontlik snaaks wees, want:

- Die frase, 'Yours in loving memory', word gebruik om na mense te verwys wat reeds gesterf het, nie in 'n liefdesbrief nie. Mingus het dit moontlik by die begrafnis wat hy vroeër bygewoon het, gehoor.
- Dit is nie romanties om 'Yours in loving memory' te sê nie (2)

3.3 Nasieners aanvaar ander relevante en goed gemotiveerde antwoorde.

Ken volpunte toe vir:

- Twee goed gemotiveerde stellings OF
- Vier aparte gedagtes/idees

Die volgende is 'n riglyn:

Die karakters vind in hierdie toneel by mekaar aansluiting as mense wat:

- Met mekaar ken; met die uitsondering van Fahfee, woon hulle almal in dieselfde huis
- Die meeste van die tyd met mekaar klaarkom
- Mekaar beskerm, veral Mingus sy jonger suster, Lulu
- Oor mekaar se welstand bekommerd is, bv. Jakes en Mingus wil beide hê Lulu moet in die skool bly en haar opvoeding kry
- Oor sommige sake sal stry en nie met mekaar sal saamstem nie, maar wat mekaar in krisistye sal verdedig (4)

3.4 Nasieners aanvaar ander relevante en goed gemotiveerde antwoorde.

- Drie goed gemotiveerde stellings OF
- Ses aparte gedagtes/idees

Die volgende is 'n riglyn:

Die toneel moet geblok word om die volgende fisiese en emosionele verhoudings tussen karakters te weerspieël:

- Mingus is desperaat dat Jakes sy brief skryf daarom staan hy baie naby aan Jakes om te sien wat hy op die bladsy skryf (reël 1)
- Fahfee kan links na agter op die verhoog kom en nogal vinnig, aangevuur deur die nuus van die dag, oor die verhoog beweeg (reëls 3 tot 5)
- Jakes kan Fahfee nader (reël 6) want hy is nuuskierig oor of hy Lulu se boeke gebring het
- Mingus kan met 'n aggressiewe houding tussen Fahfee en Jakes beweeg (reëls 7 tot 9), omdat hy beskermend oor sy suster, Lulu, is (6)

3.5 Nasieners aanvaar ander relevante antwoorde.

- Twee goed gemotiveerde stelling OF
- Vier aparte gedagtes/idees

Die volgende is 'n riglyn:

Jakes wil:

- Oor 'n wit meisie skryf wat dalk gewillig sal wees om in Mamariti se huis te woon
- Bewys dat mense uit verskillende kulturele agtergronde in harmonie kan saamleef en apartheidswette kan teenstaan
- Op 'n menslike storie fokus wat universeel meer relevant sal wees

(4)

3.6 Nasieners aanvaar ander relevante en goed gemotiveerde antwoorde.

- Drie goed gemotiveerde stellings OF
- Ses aparte gedagtes/idees

Kandidate moet fokus op 'n geïntegreerde analise van die voorbereiding en vertolking van die karakter. Stanislavski se Stelsel/Metode kan genoem word. Ander geloofwaardige, oorspronklike benaderings tot karakterisering en toneelspel sal erken word.

Die volgende is 'n riglyn:

Die akteur kan 'n begrip van die volgende aspekte van Stanislavski se Stelsel weerspieël, bv.:**Fisiese stand van aksies**

- Aksies en reaksies moet realisties wees
- Fisiese aksie (gesigsuitdrukking, gebare en beweging) word gebruik in die skep van die toneelstuk se lewe op die verhoog

Doelwitte en Superdoelwitte ('Beat Work')

- Verskuiwings in denke en gevoelens moet realisties weergegee/vertolk word
- Eenhede en doelwitte moet in die akteur se fisiese en vokale uitdrukking weerspieël word

Vokale Uitdrukking

- Die illusie van 'n werklike gesprek word geskep want die toneelstuk is realisties
- Gedagtes en gevoelens moet ontleed en begryp word om in die akteur se stemhoogte, pas, tempo, volume, ens. weerspieël te word

Magiese As ('Magic If')

- Die akteur moet leef asof hy/sy die karakter
- Vokale en fisiese reaksies sal van opvoering na opvoering verskil, maar sal altyd as geloofwaardig en so werklik s moontlik ervaar word
- 'Toneelspel is glo.'

Aandagsirkels

- Die akteur se fokus moet op die wêreld van die toneelstuk en nie op die gehoor wees nie.

Emosionele geheue

- Akteur kan persoonlike ervarings en werklike emosies gebruik

(6)

3.7 Nasieners aanvaar ander relevante en goed gemotiveerde antwoorde.

Ken volpunte toe vir:

- Drie goed gemotiveerde stellings OF
- Ses aparte gedagtes/idees

Die volgende is 'n riglyn:

Elemente van Protesteater wat in die toneelstuk gevind word:

- Protesaksie teen apartheid
- Hanteer sosiopolitieke kwessies wat moet verander, bv. armoede, Bantoe-onderwysstelsel, misdaad en gedwonge verskuiwings
- Het ten doel om die samelewing buite die teater te verander deur emosionele reaksie by die gehoor te ontlok
- Gebruik om die massas teen apartheid op te sweep
- Gebruik slagspreuke, liedjies en vertelling om 'n reaksie by die gehoor te ontlok
- Laat die akteurs etlike kere die gehoor aanspreek
- Is 'n lewendige koerant wat die gedwonge verskuiwings, sloop en uiteindelik die vernietiging van Sophiatown, die plek, te dokumenteer
- 'n Rekord van die uitdaging/teenstand van die inwoners van Sophiatown

(6)

3.8 Verwys na die aantekeninge hieronder en BYLAE 'n om jou nasienwerk te lei.

Nasieners aanvaar ander relevante en goed gemotiveerde antwoorde.

Die kandidaat moet sy/haar standpunt in die vorm van 'n besinning/refleksie uitdruk. Die kandidaat moet die lewe in Sophiatown dokumenteer, kommentaar lewer op persoonlike ervaring van gedwonge verskuiwings asook die uitwerking van gedwonge verskuiwings op die mense wat in Mamariti se huis gewoon het.

Die volgende is 'n riglyn:

Persoonlike ervaring van die lewe in Sophiatown:

- Ons het in 'n oorvol, klein ruimte gewoon. Ons het die ruimte met ander mense gedeel en geen persoonlike ruimte gehad soos waaraan ek by die huis in Yeoville gewoon was nie. In Mamariti se huis was daar geen privaatheid nie en ek het nie my eie slaapkamer gehad nie, ek moes dit met die ander vroulike bewoners van die huis deel.
- Dit was moeilik, maar tog interessant om oor verskillende lewenswyses te leer. Ek moes Tsotsitaal leer en vir die eerste keer in my lewe met bendeledede kommunikeer. Ek moes in beheer van die situasie wees en nie net die korrekte taal/lingo gebruik nie, maar ook lyftaal en oogkontak behou om my erns te toon.
- Ek wou 'n ander tipe lewe as die een waaraan ek gewoon was, ervaar. Ek het uiteindelik op Jakes verlief geraak, maar ons kon nie met die verhouding voortgaan nie as gevolg van die apartheidswette wat interrassige verhoudings verbied het.

Persoonlike ervaring van gedwonge verskuiwings:

- As gevolg van die gedwonge verskuiwings is ek fisies en emosioneel verplaas. Ek moes besluit waarheen ek moes gaan aangesien ek die deur agter my by die huis Yeoville toegemaak het. Om in Sophiatown te bly, was nie 'n opsie nie want ek is nou met die werklikheid gekonfronteer dat ek nie daar hoort nie alhoewel my hart daar wortel geskiet het en ek liefde daar gevind het
- Om saam met my geliefde uit te trek, was ook nie 'n opsie nie. Ons was beide bang om die verhouding verder te vat en teen die Ontugwet te rebelleer

Uitwerking van gedwonge verskuiwings:

- Mamariti se hart was gebreek want sy moes haar huis verlaat. Dit het 'n verlies aan inkomste vir haar beteken want sy kon nie voortgaan om haar sjebeen te bedryf nie en sy kon ook nie die kamers in haar huis vir 'n ekstra inkomste uitverhuur nie. Dit was onwettig om 'n sjebeen te besit en drank te verkoop
- Party van Mamariti se besittings is vernietig terwyl dit op die vragmotor gelaai is en nie al haar besittings kon gelaai word nie
- Lulu se skoolopleiding is onderbreek
- Mingus het finaal die feit aanvaar dat hy Meadowlands toe moes trek en het gewilliglik dit gedoen

(10)
[40]

VRAAG 4: SIENER IN DIE SUBURBS DEUR PG DU PLESSIS

4.1 Tjokkie is met die helm gebore en daarom het hy vermoë om te 'sien'. (1)

4.2 Giel en Jakes. (2)

4.3 Nasieners aanvaar ander relevante antwoorde.

Die volgende is 'n riglyn:

Die twee karakters forseer Tjokkie om te sien deur:

- Deur Tjokkie aan sy oorpak met die katrolstel ('block-and-tackle') op te trek terwyl
- Hulle die domkrag op sy bene laat sak
- Hom te dwing om 'n joint (dagga/marijuana) te rook (2)

4.4 Nasieners aanvaar ander relevante en goed gemotiveerde antwoorde. Kandidate moet TWEE van die visioen noem om volpunte kry. Sien globaal na.

Die volgende is 'n riglyn:

Visioen 1:**Die visioen kan verwys na:**

- Tiemie wat met 'n tuin vergelyk word
- Jakes wat verskyn om te sien of die saadjie in die tuin groei
- Die vraag wie die vader is van die kind wat Tiemie dra
- Jakes wat wil uitvind of hy die kind se vader is

Visioen 2:**In die visioen kan:**

- Die eende perde in 'n resies verteenwoordig
- Minder kleurvolle eend kan verwys na die grys perd, Nattie Tatty, wat later in die toneelstuk die resies wen

Visioen 3:**Die visioen kan verwys na:**

- Tjokkie se begeerte om met sy oorlede herenig te word
- Giel wat Ma aan die einde van die toneelstuk verlaat
- Die dood van beide Tjokkie en Tiemie
- Jakes wat weghardloop nadat hy Tiemie doodgemaak het
- Ma wat roerloos in 'n toestand van skok staan (6)

4.5 Nasieners aanvaar ander relevante antwoorde.

Ken volpunte toe vir:

- Drie aparte gedagtes/stellings

Die volgende is 'n riglyn:

Die toneelstuk is 'n 'moet sien' omdat:

- Dit 'n drama is oor die lewens van gewone mense wat in 'n huis afspeel
- Die temas is universeel
- Dit het interessante en boeiende karakters
- Dit het 'n dramatiese intrige en uitkoms
- Baie mense kan hulle vereenselwig met die kwessie van dat hulle in hulle eie omstandighede 'vasgevang' is (3)

4.6 Nasieners aanvaar ander relevante en goed gemotiveerde antwoorde.

Kandidate moet fokus op 'n geïntegreerde ontleding van hoe realisme in die teater lei tot voorbereiding en vertolking van die karakter. Stanislavski se Stelsel/Metode kan genoem word. 'n Geloofwaardige, oorspronklike benadering tot karakterisering en toneelspel sal erken word.

Die volgende is 'n riglyn:

Die akteur wat Tjokkie speel kan 'n begrip van die volgende aspekte van Stanislavski se Stelsel weerspieël, bv.:

Fisiese stand van aksies

- Aksies en reaksies moet realisties wees
- Fisiese aksie (gesigsuitdrukking, gebare en beweging) word gebruik in die skep van die toneelstuk se lewe op die verhoog

Doelwitte en Superdoelwitte ('Beat Work')

- Verskuiwings in denke en gevoelens moet realisties weergegee/vertolk word
- Eenhede en doelwitte moet in die akteur se fisiese en vokale uitdrukking weerspieël word

Vokale Uitdrukking

- Die illusie van 'n werklike visioen word geskep want die toneelstuk is realisties
- Gedagtes en gevoelens moet ontleed en begryp word om in die akteur se stemhoogte, pas, tempo, volume, ens. weerspieël te word

Magiese As ('Magic If')

- Die akteur moet leef asof hy/sy die karakter

Aandagsirkels

- Die akteur se fokus moet op die wêreld van die toneelstuk, en nie op die gehoor wees nie.

Emosionele geheue

- Akteur kan persoonlike ervarings en werklike emosies gebruik (8)

4.7 Nasieners aanvaar ander relevante en goed gemotiveerde antwoorde gebaseer op die kandidaat se kennis van die toepassing van klank- en beligtingsontwerp.

Ken volpunte toe vir:

- Vier goed gemotiveerde stellings

Die volgende is 'n riglyn:

Klankeffekte kan die gebruik van die volgende insluit:

- 'n Liedjie om die spanning te verhoog en om 'n misterieuse atmosfeer te skep
- Meganiese klanke om Tjokkie se stryd te beklemtoon
- Stilte om die belangrikheid van die oomblik te versterk

Beligtingseffekte kan die gebruik van die volgende insluit:

- Rooi beligting om die gevaar van die visioene te voorspel
- Flitsende ligte om die bonatuurlike aard van die visioene te versterk (8)

4.8 Verwys na die aantekeninge hieronder en BYLAE 'n om jou nasienwerk te lei.

Nasieners aanvaar ander relevante en goed gemotiveerde antwoorde.

Kandidate moet 'n begrip uitbeeld van hoe sentrale idees deur die karakters in die toneelstuk uitgelig word.

Die volgende is 'n riglyn:

- Daar word geglo dat Tjokkie die toekoms kan voorspel wanneer hy visioene het
- Tjokkie se visioens van die toekoms dien as 'n katalisator van die dramatiese aksie/handeling in die toneelstuk
- Tjokkie glo Tiemie het potensiaal en sy moet uit die suburbs wegkom om 'n beter toekoms te hê
- Tiemie droom van 'n beter toekoms weg van die suburbs af
- Tiemie wil nie vasgevang wees in 'n huis met kinders en 'n man wat elke aand dronk huis toe kom nie
- Jakes droom van 'n toekoms waarin hy en Tiemie getroud is en 'n seun het
- Giel dobbel om sy eie toekoms te verbeter
- Ma wil nie hê haar kinders moet dieselfde foute as sy maak nie

(10)
[40]

TOTAAL AFDELING B: 40

AFDELING C: SUID-AFRIKAANSE TEATER: NÁ 1994 – KONTEMPORÊR**VRAAG 5: NOTHING BUT THE TRUTH DEUR JOHN KANI**

5.1 Nasieners aanvaar ander relevante en goed gemotiveerde antwoorde.

Ken volpunte toe vir:

- Drie goed gemotiveerde stellings OF
- Ses aparte gedagtes/idees

Die volgende is 'n riglyn:

Die plasing van die karakters op die verhoog weerspieël 'n verhouding:

- Waarin Sipho in beheer van die ruimte is; hy sit op 'n stoel terwyl Thando op die vloer kniel en die koffietafel skoonmaak soos 'n gediensigte dogter sal doen
- Van die nabyheid van vader en dogter aangesien hulle fisies naby aan mekaar is

Die dialoog weerspieël:

- Besorgde navraag oor haar vader se welstand
- 'n Verhoudingsdiepte in die kommunikasie en kwalifiseer wat dit is wat Sipho pla
- Dat Thando na aan haar vader is, want sy is sensitief vir sy stemming en gevoelens

(6)

5.2 Nasieners aanvaar ander relevante en goed gemotiveerde antwoorde.

Ken volpunte toe vir:

- Twee goed gemotiveerde stellings OF
- Vier aparte gedagtes/idees

Leiding oor die woorde kan die volgende in aanmerking neem:

- Karakter en situasie, bv. angstigheid oor die gewag vir die liggaam om aan te kom
- Stemming en gevoel, bv. somber, hartseer, rou
- Motivering en spanning, bv. verhouding met die oorledene

Kandidate kan die volgende aspekte van vokale lewering noem:

- Volume, bv. Sipho se volume kan hard wees want sy angstigheid kan die vorm van aggressie aanneem
- Stemhoogte, bv. Thando se stemhoogte kan hoër wees om haar angstigheid te weerspieël
- Infleksie, bv. Thando se vraag kan op 'n hoër infleksie eindig
- Pouseer, bv. 'n dramatiese pouse om die kwessie dat die senuweeagtigheid oor 'vanaand' ('this evening') is, te beklemtoon

(4)

5.3 Nasieners aanvaar ander relevante en goed gemotiveerde antwoorde.

Die volgende is 'n riglyn:

Sipho se kostuum is geskik want dit:

- Weerspieël sy posisie as assistent-hoofbibliotekaris; dra 'n pak en das wat ietwat slordig is na 'n lang dag se werk en die vooruitsig van Mandisa se aankoms
- Is vir sy ouderdom geskik
- Is konserwatief net soos sy karakter

Thando se kostuum is gekik want:

- Sy maak die huis skoon en sy dra 'n voorskoot
- Haar hooftoisel toon haar respek en konserwatiewe geaardheid
- Sy het pas van die werk afgekom so sy dra steeds haar werksbaadjie (4)

5.4 Nasieners aanvaar ander relevante en goed gemotiveerde antwoorde.

Ken volpunte toe vir:

- Twee goed gemotiveerde stellings OF
- Vier aparte gedagtes/idees

Die volgende is 'n riglyn:

Thando is bekommerd dat Sipho gespanne is oor:

- Mandisa se aankoms uit Engeland
- Die aankoms van Themba se liggaam uit Engeland
- Die begrafnisreëlins vir Themba
- Die ontmoeting met Reverend Haya en Mr Kahla om begrafnisreëlins te tref (2)

5.5 Nasieners aanvaar ander relevante en goed gemotiveerde antwoorde. Sien globaal na.

Ken volpunte toe vir:

- Drie goed gemotiveerde stellings OF
- Ses aparte gedagtes/idees

Die volgende is 'n riglyn:

Gebeure kan insluit:

- Mandisa se aankoms met as eerder as met 'n liggaam
 - Mandisa se ligsinnige en ietwat onrespekvolle houding teenoor Sipho as gevolg van haar Westerse opvoeding
 - Thando en Mandisa se aanhoudende vrae oor Themba om die waarheid uit te vind
 - Die onthouding van die waarheid van Mandisa en Thando as gevolg van Themba se verhouding
 - Die bekommernis oor die begrafnis
 - Om nie as hoofbibliotekaris aangestel te word nie, kon daartoe lei dat Sipho kwaad en teleurgesteld is
 - Sipho gaan na 'n sjebeen en word dronk as 'n emosionele reaksie op die slegte nuus dat hy nie as hoofbibliotekaris aangestel is nie
- Al hierdie gebeure bou op as brandstof vir Sipho se kritieke uitbarsting. (6)

5.6 Nasieners aanvaar ander relevante en goed gemotiveerde antwoorde.

Ken volpunte toe vir:

- Drie goed gemotiveerde stellings OF
- Ses aparte gedagtes/idees

Die volgende is 'n riglyn:

Die stelontwerp is doeltreffend vir die aksie van die toneelstuk omdat:

- Dit aandag aan besonderhede gee, bv. die kralegordyn, die meubels, kombuis en sitkamer
- Sluit 'n boekrak in met boeke wat lyk asof dit baie gebruik is
- Foto's op die rak wat die warmte van die gesinslewe weerspieël
- Stel die karakters in staat om gemaklik met die stel te wees en gebruik dit op 'n realistiese manier, bv. Thando kniel gemaklik op die mat, Siphosit angstig op die punt van sy stoel
- Weerspieël die sosio-ekonomiese omgewing waarin die karakters woon, bv. twee kamers, kralegordyn
- Laat die karakters ruimte toe om te beweeg

(6)

5.7 Verwys na die aantekeninge hieronder en BYLAE B om jou nasienwerk te lei.

Nasieners aanvaar ander relevante en goed gemotiveerde antwoorde.

Die volgende is 'n riglyn:

Nothing But The Truth is 'n goeie voorbeeld van persoonlike en universele versoening omdat die toneelstuk se aksie/handeling ten doel het om:

- Baie uiteenlopende elemente te versoen: tradisionele en moderne; oud en jonk; manlik en vroulik; uitgeweke Suid-Afrikaners oorsee en die mense wat in apartheid-Suid-Afrika agtergelaat is.
- Bring gesinne/families bymekaar: vader en dogter; man en vrou; broer en broer, niggie en niggie
- Genees die Makhaya-familie van die pyn wat hulle tydens apartheid ondervind het
- Toon hoe tradisionele en moderne waardes lyk asof dit bots, soos in die geval waar Mandisa teen die idee is dat sy nie voor haar vader se begrafnis mag uitgaan nie. Dit is gebruikelik dat die familie van die oorledene nie mag sosialiseer terwyl hulle rou nie. Dit word uiteindelik opgelos.
- Onthul hoe die ou en jonger geslagte die lewe verskillend verstaan, maar Siphos as die ouer persoon het die finale sê in huishoudelike sake.
- Herstel die gebroke verhouding tussen broers, soos in die geval van Siphos en Themba. Siphos slaag daarin om uiteindelik sy broer te vergewe vir alles wat hy verkeerd gedoen het. Hy erken dat hy nie die waarheid wou erken nie en dat hy eerder sy broer vir die dood van sy seun, Luvuyo, geblameer het al het hy geweet dat hy nie verantwoordelik was nie
- Versoen karakters (bv. Siphos met homself), tussen karakters (bv. Siphos, Thando en Mandisa), en met die toekoms (Siphos los die verlede en fokus op toekomsplanne)
- Het universele belang vir versoening van alle soorte omdat die toneelstuk die menslike toestand weerspieël

(12)
[40]

VRAAG 6: GROUNDSWELL DEUR IAN BRUCE

6.1 Nasieners aanvaar ander relevante antwoorde.

Die volgende is 'n riglyn:

Die plek is:

- Ná apartheid in Suid-Afrika
- 'n Afgeleë gastehuis aan die Weskus (2)

6.2 Nasieners aanvaar ander relevante en goed gemotiveerde antwoorde.

Die volgende is 'n riglyn:

Die stemming is:

- Gespanne want Johan is op die punt om Smith te slaan
- Dreigend want Johan is fisies aggressief met Smith
- Ernstig want iemand kan seerkry
- Plofbaar want dit toon Johan se vinnige humeur (2)

6.3 Nasieners aanvaar ander relevante en goed gemotiveerde antwoorde.

Die volgende is 'n riglyn:

Die insluiting van isiXhosa:

- Gee die toneelstuk 'n opmerklige Suid-Afrikaanse karakter want isiXhosa is 'n taal wat in Suid-Afrika gepraat word
- Maak die toneelstuk meer inklusief vir Xhosaspreekendes
- Dra by tot die realisme van die karakters en situasie want Thami is 'n Xhosaspreekende man (2)

6.4 Nasieners aanvaar ander relevante en goed gemotiveerde antwoorde.

Ken volpunte toe vir:

- Twee gemotiveerde stellings

Die volgende is 'n riglyn:

Die plasing van die karakters weerspieël:**Hulle verhoudings:**

- Toon Johan se dominansie oor Smith
- Johan se aggressie want hy het Smith aan die kraag beet
- Beklemtoon Smith se vrees vir Johan

Stemming:

- Is dreigend en gewelddadig
- Is vol aggressie (4)

6.5 Nasieners aanvaar ander relevante en goed gemotiveerde antwoorde.

Ken volpunte toe vir:

- Twee goed gemotiveerde stellings OF
- Vier aparte gedagtes/idees

Die volgende is 'n riglyn:

Johan:

- As 'n polisieman het hy die fundamentele slagoffer en/of skuldige geword want hy het 'n ander man doodgemaak
- Dit het van daardie punt af vorentoe die res van sy lewe beïnvloed aangesien hy skuldig gevoel het homself verwyte het
- Sy skuldgevoel en skaamte het hom in 'n negatiewe siklus van selfvernietiging vasgevang, bv. hy ervaar hopeloosheid en hy misbruik alkohol

Thami:

- As 'n swart man is hy volgens ras geklassifiseer en as minderwaardig beskou, hy is sy burgerregte ontnem en is geleenthede ontken wat beskikbaar was aan bevoorregte wit mense wat vryheid van beweging gehad het
- Sy vryheid om te stem, te lewe en waardige werk te doen, is hom ontnem
- Alhoewel apartheid dood is, bly hy desperaat om sy sosio-ekonomiese omstandighede te verander

Smith:

- Smith glo dat hy nooit iemand seergemaak het nie en is blind vir die feit dat alhoewel hy Tutu se hand geskud het en ook dat sy vrou aan die Black Sash-beweging behoort het, sy bydrae tot die stryd teen apartheid passief, onbelangrik en waardeloos was
- Hy het, as 'n wit sakeman, die vergunning van rykdom in 'n land geniet waar die skeiding tussen dié wat het en dié wat nie het nie, ekstreem was
- Sy blindheid vir die feit dat apartheid hom beïnvloed het, maak die moontlikheid dat hy hoegenaamd sal verander baie skraal. Hy het selfsugtig, egoïsties en hedonisties geword en soek slegs plesier vir homself. Sy weiering om geld voor te skiet vir die besigheidsgeleentheid wat die drie mans dalk kan saambring, beklemtoon hierdie feit.

(4)

6.6 Nasieners aanvaar ander relevante en goed gemotiveerde antwoorde.

Kandidate moet fokus op 'n geïntegreerde analise van hoe realisme in die teater lei tot die voorbereiding en vertolking van die karakter in die toneelstuk waarin hulle 'n rol gekry het. Stanislavski se Stelsel/Metode kan genoem word. 'n Geloofwaardige, oorspronklike benadering tot karakterisering en toneelspel sal erken word.

Die volgende is 'n riglyn:

Die akteur kan 'n begrip van die volgende aspekte van Stanislavski se Stelsel weerspieël, bv.:

Fisiese stand van aksies

- Aksies en reaksies moet realisties wees
- Fisiese aksie (gesigsuitdrukking, gebare en beweging) word gebruik in die skep van die toneelstuk se lewe op die verhoog

Doelwitte en Superdoelwitte ('Beat Work')

- Verskuiwings in denke en gevoelens moet realisties weergegee/vertolk word
- Eenhede en doelwitte moet in die akteur se fisiese en vokale uitdrukking weerspieël word

Vokale Uitdrukking

- Die illusie van 'n werklike visioen word geskep want die toneelstuk is realisties
- Gedagtes en gevoelens moet ontleed en begryp word om in die akteur se stemhoogte, pas, tempo, volume, ens. weerspieël te word

Magiese As ('Magic If')

- Die akteur moet leef asof hy/sy die karakter is.
- Vokale en fisiese reaksies sal van opvoering tot opvoering wissel, maar sal altyd as waar en so werklik as moontlik ervaar word.
- 'Toneelspel is glo.'

Aandagsirkels

- Die akteur se fokus moet op die wêreld van die toneelstuk, en nie op die gehoor wees nie.

Emosionele geheue

- Akteur kan persoonlike ervarings en werklike emosies gebruik

Agter die skerms, voor 'n opvoering, kan die akteur kies om:

- Vokale en fisiese opwarmingsoefeninge te doen (voorbeeld van opwarmsoefeninge kan deur die kandidaat gegee word)
- Ontspanningsoefeninge (voorbeeld kan gegee word)
- Grimering en kostuum relevant tot die karakter
- Fokus en konsentrasieoefeninge om voorbereiding en werk tydens repetisies te herroep volgens Stanislavski se Metode

(6)

6.7 Nasieners aanvaar ander korrekte, relevante en goed gemotiveerde antwoorde.

Ken volpunte toe vir:

- Twee goed gemotiveerde stellings OF
- Vier aparte gedagtes/idees

Die volgende is 'n riglyn:

Kandidate kan in detail die dekorstel of abstrakte eienskappe van die dekorstel beskryf, bv.:

Die dekorstel:

- Garnet Lodge is die naam van die lodge
- Dis 'n gastehuis wat na die strand front by die see
- Dis in 'n klein hawedorpie aand ie Weskus
- Keuse van dekor is dié van afwesige eienaars wat nie dikwels daar kom nie
- Dit 'n groot vertrek met hoofsaaklik houtmure
- Daar is 'n versameling tweedehandse meubels wat nie baie duur is nie
- 'n Eetkamer met 'n tafel en vier stoele gee die akteurs ruimte vir interaksie want dit is die eetvertrek in die gastehuis
- Daar is 'n moderne musieksentrum om die tydperk te toon speel dalk liedjies wat met die stemming en boodskappe van die toneelstuk
- Het 'n ingang na die kombuis met 'n kralegordyn om vir geloofwaardige opgaan en afgaan sorg
- Het 'n sitarea met twee leunstoele en 'n koffietafel waar die karakters met mekaar kan kontak hê/saamwees/handel
- Het 'n gepaste tema van die see want dit is aan die Weskus
- Skep die illusie van die werklikheid deur aandag aan besonderhedel
- Dis 'n niemandlans want dit is niemand se huis/tuiste nie

(4)

6.8 Nasieners aanvaar ander korrekte, relevante en goed gemotiveerde antwoorde.

Ken volpunte toe vir:

- Twee goed gemotiveerde stellings OF
- Vier aparte gedagtes/idees

Die volgende is 'n riglyn:

Die regisseur het gekies om hierdie toneelstuk by my skool op te voer, omdat:

- Die toneelstuk hanteer relevante persoonlike, interpersoonlike en maatskaplike kwessies waaruit ons almal kan leer want dit is universeel relevant
- Die karakters is driedimensioneel, ons kan by hulle aansluiting vind as werklike mense
- Die psigologiese realisme in die toneelstuk stel die gehoor in staat om met die karakters te empatiseer en simpatiseer
- Die situasies is universeel: skuldgevoelens, berou oor handeling/dade in die verlede, woede en bitterheid oor daar gefaal is of teleurstelling as gevolg van 'n stelsel wat steeds ondervind word
- Dit kan help om gehore die rassisme en keuses wat die karakters maak te laat raaksien/erken en uit hulle reaksies te leer

(4)

6.9 Verwys na die aantekeninge hieronder en BYLAE B om jou nasienwerk te lei. Nasieners aanvaar ander relevante en goed gemotiveerde antwoorde.

Die volgende is 'n riglyn:

Konflik:

- Is beide intern en ekstern, bv. Johan kan nie sy drome vervul nie, wat innerlike konflik oor hoe om hierdie probleem op te los, veroorsaak
- Thami ervaar innerlike konflik omdat hy weg is van sy gesin terwyl hy geld maak om hulle te onderhou en Smith is in konflik oor Johan se aggressie en konflik teenoor hom a.g.v. sy besluit om nie in Johan se skema te belê nie
- Kan tussen mens en God, mens en mens en binne mense wees volgens die Aristoteliaanse definisie van dramatiese konflik
- In hierdie toneelstuk is dit ook met die omgewing en die samelewing deur die karakters, hulle situasies en die sosiopolitieke konteks
- Dryf die handeling van die intrige in 'n duidelike oorsaak-tot-uitwerking-rangskikking, tipies van 'n goed gemaakte toneelstuk; van klimaks tot uiteindelijke denouement (afsluiting)
- Dis 'n universele verskynsel en hou die gehoor geïnteresseerd om te sien of die konflikte opgelos gaan word (of nie)

Intrige:

- Die opbou van spanning word aangedryf deur die duidelike oorsaak-tot-uitwerkingstruktuur van die intrige
- Johan se woede uit die verlede word verhoog deur sy huidige desperate situasie m.b.t. die befondsing van hulle besigheidseleentheid
- Die moontlikhede en potensiaal vir 'n beter toekoms word gefrustreer deur die hindernis, Smith, wat weier om die diamantkonsessie te befonds, en daardeur spanning veroorsaak en die intrige tot sy klimaks en afsluiting dryf

Sosiopolitieke konteks:

- Die Nuwe Suid-Afrika behoort moontlikhede vir veranderinge te bied, maar ongelukkig kan hierdie karakters dit nie aangryp en 'n werklikheid maak nie.
- Apartheid het elke karakter beïnvloed. Smith is blind vir die feit dat, ten spyte van sy gesin se betrokkenheid by die Black Sash, ens., sy bydrae tot die stryd impotent was. Johan is 'n slagoffer van sy verlede as 'n polisieman wat 'n man gedood het. Thami is ontmens en benadeel deur die apartheidstelsel.
- Die menslike toestand word ontbloot deur die karakters en hoe hulle op hulle situasies reageer, bv. Johan se desperaatheid om van sy verlede te ontsnap en 'n beter toekoms te skep.
- 'n Gebrek aan fondse het Thami en Johan se pogings om hulleself van hulle huidige sosio-ekonomiese situasie te bevry, gesaboteer

Onderwerpmateriaal:

- Die diamantkonsessie is 'n boeiende en opwindende vooruitsig wat die gehoor se aandag trek en behou
- Die onwettige aard van baie diamanttransaksies kan moontlik die gehoor se aandag trek en spanning skep
- Johan se gewelddadige uitbarsting dryf die aksie van die toneelstuk tot sy klimaks en afsluiting
- Konflikterende verwagtinge en drome dryf uiteindelik Thami en Johan uitmekaar en lei tot Johan se wanhopigheid as hy finaal die gastehuis verlaat
- Onmiddellike betrokkenheid met die onderwerpmateriaal deur die akteur-gehoor-verhouding, bv. karakters is psigologies realisties, daarom identifiseer die gehoor met hulle en hulle situasies

(12)
[40]

VRAAG 7: MIS DEUR REZA DE WET

7.1 Nasieners aanvaar ander relevante antwoorde.

Die volgende is 'n riglyn:

Die stemming kan misterieus, spanningsvol en dreigend wees omdat:

- Dit is donker en gevaarlik buitekant
- Daar is gerugte van 'n moord en 'n verkragter
- Die karakters bespreek die meisies wat weggeraak het
- Die gebruik van die woorde 'softly, ' glances quickly', 'suddenly'
- Die karakters is bang om hard te praat

(2)

7.2 Nasieners aanvaar ander relevante antwoorde gebaseer op die kandidaat se kennis van die toepassing van klankontwerp.

Ken volpunte toe vir:

- Vier aparte gedagtes/idees.

Die volgende is 'n riglyn:

Klankontwerp kan die volgende insluit:

- Blaffende honde om 'n stemming van moontlike indringing te skep
- Polisiemanne wat besoek om 'n stemming van moontlike gevaar te skep
- Sirkusmusiek in die verte om 'n stemming van misterie en verleidelikheid te skep
- Uile wat roep om 'n onheilspellende atmosfeer te skep

(4)

7.3 Nasieners aanvaar ander relevante en goed gemotiveerde antwoorde.

Die volgende is 'n riglyn:

Die ironie is dat Miem die mense van die dorp slegsê wat nie die gevaar van die sirkus insien nie, maar syself sien nie die gevaar wanneer sy Konstabel by die huis laat inkom nie.

(2)

7.4 Nasieners aanvaar ander relevante en goed gemotiveerde antwoorde.

Die volgende is 'n riglyn:

Ondanks Miem se waarksuwings oor die gevare van die sirkus is Meisie steeds nuuskierig en opgewonde.

(2)

7.5 Nasieners aanvaar ander relevante antwoorde gebaseer op die kandidaat se kennis van lig as 'n simbool in die toneelstuk.

Ken volpunte toe vir:

- Drie goed gemotiveerde stellings OF
- Ses aparte gedagtes/idees

Die volgende is 'n riglyn:

Lig in die toneelstuk simboliseer:

- Waarheid/Werklikheid van die afwesigheid van waarheid
- Ontwikkeling of die gebrek daaraan
- Konstabel wat die waarheid wegsteek van die ander karakters omdat hy voorgee dat hy blind en 'n polisieman is
- Onderdrukking van Miem en Gertie se godsdienstige oortuigings wat deur die dowwe lig van die olielampe verteenwoordig word
- Die opwinding van die misterieuse deur die helder kleurvolle sirkusligte

(6)

7.6 Nasieners aanvaar ander relevante en goed gemotiveerde antwoorde.

Ken volpunte toe vir drie goed gemotiveerde stellings.

Die volgende is 'n riglyn:

Miem:

- Leef haar lewe in vrees vir die onbekende
- Is paranoïes oor wat sy nie verstaan nie
- Beskou haarself as die sedelike gewete van die gemeenskap en voel sy moet hulle waarksu oor die gevare van die sirkus
- Is veroordelend wanneer sy na die mense as 'dreadful' verwys
- Voel dat sy Meisie teen die boosheid van die wêreld moet beskerm
- Ironies kruip Meisie vir die wêreld weg op dieselfde wyse as waarop sy vir haar man vir die wêreld wegsteek

(4)

7.7 Nasieners aanvaar ander relevante en goed gemotiveerde antwoorde.

Kandidate moet fokus op 'n geïntegreerde analise van hoe realisme in die teater lei tot die voorbereiding en vertolking van die karakter in die toneelstuk. Stanislavski se Stelsel/Metode kan genoem word. 'n Geloofwaardige, oorspronklike benadering tot karakterisering en toneelspel sal erken word.

Die verhoogaanwysing in reël 16 ('angrily') beskryf Miem se reaksie op Gertie. Dit gee die akteur leiding oor haar emosionele toestand. Die akteur moet ware emosies en gevoelens in haar ontstoke gemoedstoestand vind en uitdruk. Die akteur se vokale (stemhoogte, toon, volume, ens.) en fisiese uitdrukking (houding, gebare, bewegings) moet geloofwaardig en realisties wees om met hierdie ontstoke toestand en emosie ooreen te kom.

Die volgende is 'n riglyn:

Die akteur kan 'n begrip van die volgende aspekte van Stanislavski se Stelsel weerspieël, bv.:**Fisiese stand van aksies**

- Aksies en reaksies moet realisties wees
- Fisiese aksie (gesigsuitdrukking, gebare en beweging) word gebruik in die skep van die toneelstuk se lewe op die verhoog

Doelwitte en Superdoelwitte ('Beat Work')

- Verskuiwings in denke en gevoelens moet realisties weergegee/vertolk word
- Eenhede en doelwitte moet in die akteur se fisiese en vokale uitdrukking weerspieël word

Vokale Uitdrukking

- Die illusie van 'n werklike gesprek word geskep want die toneelstuk is realisties
- Gedagtes en gevoelens moet ontleed en begryp word om in die akteur se stemhoogte, pas, tempo, volume, ens. weerspieël te word

Magiese As ('Magic If')

- Die akteur moet leef asof sy die karakter is.
- Vokale en fisiese reaksies sal van opvoering tot opvoering wissel, maar sal altyd as waar en so werklik as moontlik ervaar word.
- 'Toneelspel is glo.'

Aandagsirkels

- Die akteur se fokus moet op die wêreld van die toneelstuk, en nie op die gehoor wees nie.

Emosionele geheue

- Akteur kan persoonlike ervarings en werklike emosies gebruik

Agter die skerms, voor 'n opvoering, kan die akteur kies om:

- Vokale en fisiese opwarmingsoefeninge te doen (voorbeelde van opwarmingsoefeninge kan deur die kandidaat gegee word)
- Ontspanningsoefeninge (voorbeelde kan gegee word)
- Grimering en kostuum relevant tot die karakter

Fokus en konsentrasieoefeninge om voorbereiding en werk tydens repetisies te herroep volgens Stanislavski se Metode

(8)

7.8 Verwys na die aantekeninge hieronder en BYLAE B om jou nasienwerk te lei.

Nasieners aanvaar ander relevante en goed gemotiveerde antwoorde. Kandidate moet 'n begrip toon van hoe die bonatuurlike in die toneelstuk uitgebeeld word.

Die volgende is 'n riglyn:

Die bonatuurlike in die toneelstuk word uitgebeeld en geskep deur die:

- Bizarre huishouding van Miem en Meisie, bv. die vader in die solder, die mis op die grasperk buitekant en die afsondering van die huis van die res van die dorp
- Beskrywing van die onbekende omgewing, wat onheilspellend en misterieus is en dit dra by tot die stemming van die toneelstuk
- Misterieuse en onverklaarbare verdwyning van meisies teen middernag elke lente, verteenwoordig en simboliseer die gesteelde verskyning van jeug na volwassewording
- Gebruik onrealistiese sirkusmusiek wat beide aanlok en dreig, opgewonde maak en tempteer wat geanimeerde spanning by die karakters en gehore veroorsaak
- Teenwoordigheid van die verskillende tipes wind wat dreigemente uit die buitewêreld en 'n bouse teenwoordigheid simboliseer
- Teenwoordigheid van bygelowigheid en drome wat die stemming en aksies van die karakters in die toneelstuk beïnvloed
- Beskrywing van die fratse by die sirkus deur Gertie wat die groteske, tog betowerende, aard van enige boosheid of versoeking karakteriseer, wat is wat die sirkus kan verteenwoordig
- Die ongesiene teenwoordigheid van Gabriel in die solder voeg ook 'n bonatuurlik element by, want ons sien hom nooit nie, alhoewel ons soms sy gekreun hoor en emmers met sy uitskeiding sien wat op die verhoog laat sak word

(12)
[40]**TOTAAL AFDELING C: 40**

AFDELING D: TEATERGESKIEDENIS, PRAKTIESE BEGRIPPE, INHOUD EN VAARDIGHEDE**VRAAG 8 (VERPLIGTEND)**

8.1 Nasieners aanvaar ander relevante en goed gemotiveerde antwoorde. Kandidate moet 'n begrip van Arm/Gestroopte Teater toon.

Ken volpunte toe vir:

- Twee goed gemotiveerde stellings OF
- Vier aparte gedagtes/idees

Die volgende is 'n riglyn:

Arm/Gestroopte Teater:

- Strop teater van eksterne tegniese elemente en ondersteuning, bv. beligting, klank, kostuums
- Vereis dat die akteurs gulle eie persoonlike hulpbronne gebruik om die omgewing te skep

(2)

8.2 Nasieners aanvaar ander relevante en goed gemotiveerde antwoorde. Kandidate moet 'n begrip van Grotowski se 'Heilige Akteur' toon.

Ken volpunte toe vir:

- Twee goed gemotiveerde stellings OF
- Vier aparte gedagtes/idees

Die volgende is 'n riglyn:

Grotowski se sienings oor akteurs en toneelspel:

- Die akteur is 'heilig' en is 'n middel (liggaam, stem, verbeelding, emosies) om met die gehoor te kommunikeer
- Die rol van 'n akteur was die 'daad om jouself te ontbloot, die masker van die daaglikse lewe af te skeur ...' om kwesbaar en oop te wees vir die ervaring van die toneelstuk en die gehoor
- Die akteur moet 'organies' in sy/haar reaksies bly. Aksie en reaksie moet onmiddellik wees, daar moet geen tydsverloop tussen aksie en reaksie wees nie
- Akteurs moet fisies en vokaal hoogs opgelei wees om te kan reageer op die veeleisende vereistes om Arm/Gestroopte Teater op te voer
- Plastiques is 'n fisiese en geestelike uitdaging vir die akteur deur 'n eksterne 'masker' met gebruik van die hele liggaam te skep om die diepste emosies uit te druk
- Die perfekte akteur 'offer' sy liggaam aan toneelspel op deur 'n offerande van hom-/haarself aan die gehoor te maak, deur ontbloting van hom-/haarself aan die gehoor
- Via Negativa – verwydering van emosionele blokkasies deur die stelselmatige eliminasië van enige psigologiese hindernis tot uitdrukking

(4)

8.3 Nasieners aanvaar ander relevante en goed gemotiveerde antwoorde. Kandidate moet 'n begrip toon van hoe Arm/Gestroopte Teater tydens apartheid in Suid-Afrika beïnvloed is.

Ken volpunte toe vir:

- Twee goed gemotiveerde stellings OF
- Vier aparte gedagtes/idees

Die volgende is 'n riglyn:

- Tydens apartheid het die meerderheid Suid-Afrikanners nie toegang tot teateruitruimtes en begrotings om toneelstukke op te voer, gehad nie. Dus het Arm/Gestroopte Teater 'n alternatiewe wyse gebied om toneelstukke te regisseer sonder 'n groot begroting. Omdat die meerderheid van die bevolking uit staatsteaters verban is, het opvoerings enige plek plaasgevind, die straat, townshipsale, kerke ens.
- Die idees van Arm/Gestroopte Teater is aan mense soos, Mbongeni Ngema en Percy Mtwa, bekendgestel. Hulle is aan Grotowski se 'Towards a Poor Theater' blootgestel wat die beginsels van sy opvoerings verduidelik het
- Dit was makliker om toneelstukke op te voer en met die minimum rekwisiete, stelle en kostuums te toer

(4)

8.4 Nasieners aanvaar ander relevante en goed gemotiveerde antwoorde. Kandidate moet 'n begrip van Stanislavski se invloed as 'n teaterpraktisyn te toon.

Ken volpunte toe vir:

- Twee goed gemotiveerde stellings OF
- Vier aparte gedagtes/idees

Die volgende is 'n riglyn:

- Stanislavski created tegnieke for akteurs in order to portray their karakters more realistically
- He demanded more discipline from his akteurs
- He transformed die art of acting into 'n more professional discipline

(4)

8.5 Nasieners aanvaar ander relevante en goed gemotiveerde antwoorde. Kandidate moet 'n begrip van Grotowski en Stanislavski se gebruik van teateruitruimte toon.

Ken volpunte toe vir:

- Drie goed gemotiveerde stellings OF
- Ses aparte gedagtes/idees

Die volgende is 'n riglyn:

Die akteur-gehoor-verhouding:

- Stanislavski het 'n vierde onsigbare muur tussen die akteur en die gehoor geskep, alhoewel die verhouding intiem en empaties was
- Grotowski het die afstand tussen akteur en gehoor geëlimineer ten opsigte van die ruimtelike verhouding deur akteur en gehoor in dieselfde 'vertrek' in te sluit, dus was gehoor deel van die opvoering
- Akteurs en gehore is deur die ervaring van Grotowski se eksperimentele teater verander, terwyl Stanislavski se donker auditorium die gehoor 'n vals gevoel van veiligheid kon laat skep het

(6)

8.6 Nasieners aanvaar ander relevante en goed gemotiveerde antwoorde.

Ken volpunte toe vir:

- Twee goed gemotiveerde stellings OF
- Vier aparte gedagtes/idees

Die volgende is 'n riglyn:

Teater kon nie met die filmwese meeding nie, want:

- Film het tegnologie gebruik wat nie in die teater moontlik was nie, bv. selluloïed het tonele vasgevang wat later geredigeer en vir altyd bewaar kon word
- Teater was 'n tydelike ervaring, terwyl film gebêre kon word en weer en weer gekyk word
- Film kon etlike plekke en tydraamwerke gebruik
- Film was gewild e het groot begrotings gehad
- Teater is deur 'n beperkte getal lede in die gehoor ervaar op 'n spesifieke tyd en plek en waneer dit verby was, was dit weg

(4)

8.7 Nasieners aanvaar ander relevante en goed gemotiveerde antwoorde. Kandidate moet 'n begrip van die ervaring om na lewendige teater te kyk met die ervaring om na 'n film te kyk, vergelyk.

Ken volpunte toe vir:

- Drie goed gemotiveerde stellings OF
- Ses aparte gedagtes/idees

Die volgende is 'n riglyn:

Kyk na 'n lewendige opvoering:

- Dis 'n persoonlike en onmiddellike ervaring
- 'n Lid van die gehoor 'verkeer saam' met die akteurs op 'n lewendige/regstreekse manier
- Dit is moontlik om te reageer deur hande te klap, te praat, lag te huil wat op hul beurt die toneelspel kan beïnvloed

Kyk na 'n film:

- Dis onpersoonlik ten opsigte van enige akteur-gehoor-verhouding want die akteurs in 'n film is nie tydens die ervaring 'teenwoordig' nie
- Jy kan vasgevang word in die hiperrealisme en spesiale effekte van 'n film op 'n wyse wat nie in 'n teater moontlik is nie
- Jy kan dieselfde film terugspeel, stop en weer kyk en dieselfde ervaring enige tyd weer hê

(6)

8.8 Verwys na die aantekeninge hieronder en BYLAE 'n om jou nasienwerk te lei.

Nasieners aanvaar ander relevante en goed gemotiveerde antwoorde. Kandidate moet 'n toepassing van Stanislavski **OF** Grotowski **OF** Film in Parktyk uitbeeld. Ken punte toe vir antwoorde wat 'n begrip toon van die praktykbeginsels.

(10)
[40]

TOTAAL AFDELING D: 40
GRAND TOTAAL: 150

BYLAE A: RUBRIEK VIR VRAAG: 2, 3, 4, 8: 10 PUNTE

BESKRYWER	PUNT	DIE KANDIDAAT
Uitstaande Metakognitiewe Kennis Skep	9–10	Denkproses: <ul style="list-style-type: none"> Toon 'n kreatiewe benadering tot feitlike, konseptuele, prosedure-, en metakognitiewe kennis. Ondersoek, beoordeel en kontekstualiseer die vraag en aanhaling op 'n oorspronklike manier. Toon 'n oorspronklike begrip van die vraag, die aanhaling, toneeltekste en dramatiese beweging. Maak waardeoordele gebaseer op 'n geregverdigde stel kriteria. Gee 'n nuwe perspektief en skep oorspronklike insigte. Verskaf en evalueer 'n uitgebreide reeks teoretiese en estetiese voorbeelde wat insiggewend gekies is en op die toneeltekste en dramatiese beweging gebaseer is. Kognitiewe vlakke: <ul style="list-style-type: none"> Kandidaat toon vermoë om te verander, te beoordeel, te beredeneer en te herorganiseer.
Verdiensielik Prosedure-kennis Evalueer	7–8	Denkproses: <ul style="list-style-type: none"> Bied feitlike, konseptuele en prosedurekennis aan. Ondersoek en kontekstualiseer die vraag en aanhaling op 'n interessante wyse. Toon 'n insiggewende begrip van die vraag, die aanhaling die toneeltekste en dramatiese beweging. Verskaf en ontleed 'n wye reeks teoretiese en estetiese voorbeelde wat insiggewend gekies is en op die toneeltekste en dramatiese beweging gebaseer is. Kognitiewe vlakke: <ul style="list-style-type: none"> Kandidaat toon vermoë om te ondersoek, voor te stel, te beoordeel, te evalueer en om gevolgtrekkings te maak.
Gemiddeld Konseptuele Kennis Ontleed	5–6	Denkproses: <ul style="list-style-type: none"> Toon feitlike en konseptuele kennis. Ondersoek en kontekstualiseer die vraag en aanhaling. Bied 'n geskikte antwoord aan wat met die vraag, die aanhaling, toneeltekste en dramatiese beweging verband hou. Gee en ondersoek voorbeelde uit die toneeltekste en die dramatiese beweging. Kognitiewe vlakke: <ul style="list-style-type: none"> Kandidaat toon die vermoë om te ondersoek, te kontrasteer, te onderskei, te klassifiseer.
Elementêr Feitelike Kennis Toepas	3–4	Denkproses: <ul style="list-style-type: none"> Toon feitlike kennis. Verstaan die vraag en aanhaling op 'n elementêre vlak. Toon 'n bietjie feitlike kennis. Verskaf 'n reguit, voorspelbare antwoord wat met die vraag, die aanhaling, toneeltekste en dramatiese beweging verband hou. Gee 'n paar voorbeelde uit die toneeltekste. Kognitiewe vlakke: <ul style="list-style-type: none"> Kandidaat toon die vermoë om aansluiting te vind, te organiseer, te vertolk, te identifiseer en te integreer.
Behaal Feitelike Kennis Onthou	1–2	Denkproses: <ul style="list-style-type: none"> Herroep feitelike kennis. Toon 'n basiese begrip van die vraag en die aanhaling. Verskaf 'n paar reguit/basiese feite wat met die vraag, die aanhaling, toneeltekste en dramatiese beweging verband hou. Kognitiewe vlakke: <ul style="list-style-type: none"> Kandidaat toon vermoë om te identifiseer, te noem, te definieer, te vergelyk en te verduidelik.
Nie Behaal Nie	0	Denkproses: <ul style="list-style-type: none"> Bied onsamehangende, onverwante feitelike kennis aan. Toon geen begrip van die vraag en die aanhaling nie. Verskaf 'n feite wat nie met die vraag, die aanhaling, toneeltekste en dramatiese beweging verband hou nie. Gee geen voorbeelde uit die toneeltekste of die dramatiese beweging nie. Kognitiewe vlakke: <ul style="list-style-type: none"> Kandidaat is nie in staat om te identifiseer, te noem, te herken of te definieer nie.

BYLAE B: RUBRIEK VIR VRAAG 5, 6, 7: 12 PUNTE

BESKRYWER	PUNT	DIE KANDIDAAT
Uitstaande Metakognitiewe Kennis Skep	11–12	Denkproses: <ul style="list-style-type: none"> • Toon 'n kreatiewe benadering tot feitlike, konseptuele, prosedure-, en metakognitiewe kennis. • Ondersoek, beoordeel en kontekstualiseer die vraag en aanhaling op 'n oorspronklike manier. • Toon 'n oorspronklike begrip van die vraag, die aanhaling, toneeltekste en dramatiese beweging. • Maak waardeoordele gebaseer op 'n geregverdigde stel kriteria. • Gee 'n nuwe perspektief en skep oorspronklike insigte. • Verskaf en evalueer 'n uitgebreide reeks teoretiese en estetiese voorbeelde wat insiggewend gekies is en op die toneeltekste en dramatiese beweging gebaseer is. Kognitiewe vlakke: <ul style="list-style-type: none"> • Kandidaat toon vermoë om te verander, te beoordeel, te beredeneer en te herorganiseer.
Verdiensielik Prosedure-kennis Evalueer	9–10	Denkproses: <ul style="list-style-type: none"> • Bied feitlike, konseptuele en prosedurekennis aan. • Ondersoek en kontekstualiseer die vraag en aanhaling op 'n interessante wyse. • Toon 'n insiggewende begrip van die vraag, die aanhaling die toneeltekste en dramatiese beweging. • Verskaf en ontleed 'n wye reeks teoretiese en estetiese voorbeelde wat insiggewend gekies is en op die toneeltekste en dramatiese beweging gebaseer is. Kognitiewe vlakke: <ul style="list-style-type: none"> • Kandidaat toon vermoë om te ondersoek, voor te stel, te beoordeel, te evalueer en om gevolgtrekkings te maak.
Gemiddeld Konseptuele Kennis Ontleed	7–8	Denkproses: <ul style="list-style-type: none"> • Toon feitlike en konseptuele kennis. • Ondersoek en kontekstualiseer die vraag en aanhaling. • Bied 'n geskikte antwoord aan wat met die vraag, die aanhaling, toneeltekste en dramatiese beweging verband hou. • Gee en ondersoek voorbeelde uit die toneeltekste en die dramatiese beweging. Kognitiewe vlakke: <ul style="list-style-type: none"> • Kandidaat toon die vermoë om te ondersoek, te kontrasteer, te onderskei, te klassifiseer.
Elementêr Feitelike Kennis Toepas	5–6	Denkproses: <ul style="list-style-type: none"> • Toon feitlike kennis. • Verstaan die vraag en aanhaling op 'n elementêre vlak. • Toon 'n bietjie feitlike kennis. • Verskaf 'n reguit, voorspelbare antwoord wat met die vraag, die aanhaling, toneeltekste en dramatiese beweging verband hou. • Gee 'n paar voorbeelde uit die toneeltekste. Kognitiewe vlakke: <ul style="list-style-type: none"> • Kandidaat toon die vermoë om aansluiting te vind, te organiseer, te vertolk, te identifiseer en te integreer.
Behaal Feitelike Kennis Onthou	3–4	Denkproses: <ul style="list-style-type: none"> • Herroep feitelike kennis. • Toon 'n basiese begrip van die vraag en die aanhaling. • Verskaf 'n paar reguit/basiese feite wat met die vraag, die aanhaling, toneeltekste en dramatiese beweging verband hou. Kognitiewe vlakke: <ul style="list-style-type: none"> • Kandidaat toon vermoë om te identifiseer, te noem, te definieer, te vergelyk en te verduidelik.
Nie Behaal Nie	0–2	Denkproses: <ul style="list-style-type: none"> • Bied onsamehangende, onverwante feitelike kennis aan. • Toon geen begrip van die vraag en die aanhaling nie. • Verskaf 'n feite wat nie met die vraag, die aanhaling, toneeltekste en dramatiese beweging verband hou nie. • Gee geen voorbeelde uit die toneeltekste of die dramatiese beweging nie. Kognitiewe vlakke: <ul style="list-style-type: none"> • Kandidaat is nie in staat om te identifiseer, te noem, te herken of te definieer nie.

BLOOMS SE TAKSONOMIE**Klassifiseringstelsel om verskillende vlakke van mensekennis te definieer en te onderskei**

DIE KENNIS-DIMENSIE 4 DENK-PROSES-VLAKKE	↓ →	DIE KOGNITIEWEPROSES-DIMENSIE: 6 KOGNITIEWE VLAKKE					
		Onthou	Verstaan	Toepassing	Ontleding	Evaluering	Skep
Feitelik		Noem	Opsom	Reageer	Kies	Gaan na vir	Ontwikkel
Konseptueel		Herken	Klassifiseer	Verskaf	Onderskei	Bepaal	Stel saam
Prosedure		Herroep	Verklaar	Uitvoer	Integreer	Beoordeel	Ontwerp
Metakognitiewe		Identifiseer	Voorspel	Gebruik	Dekonstrueer	Besin	Skep

1. Onthou

Herwin gememoriseerde inligting, kennis, feite, definisies, lyste, konvensies, neigings, reekse, klassifikasies, kategorieë, kriteria, metodologie en maniere/wyses om met spesifisiteite van die universele, abstraksiebeginsels, veralgemenings, teorieë en struktuur te hanteer

Noem Spesifiseer (tyd of plek) as iets gewens, voorgestel of op besluit
Om te identifiseer, spesifiseer of by naam noem

Identifiseer Om 'n probleem, behoefte, feit, ens. te herken en te toon wat dit is en dat dit bestaan
Om te bewys wie of wat iemand of iets is

Kies Kies noukeurig, bepaal of besluit dat dit die beste of geskikste is

2. Verstaan

Konstrueer betekenis uit verskillende tipes kennis, organiseer, vergelyk, vertaal, interpreteer en haal uit

Verduidelik Maak iets duidelik, maklik te verstaan deur dit in meer besonderhede te beskryf of om relevante feite of inligting daarvoor te onthul.
Gee 'n rede om te regverdig of verontskuldig ('n aksie of gebeurtenis)

Beskryf Om 'n gedetailleerde beskrywing van iets te gee, vertel, te beskryf, uit te druk

Motiveer Gee 'n rede, bied feite en argumente om iets te ondersteun aan, noem iets

3. Toepassing

Om 'n prosedure uit te voer, te implementeer of te gebruik om 'n probleem in 'n nuwe situasie op te los of te ontwikkel deur toepassing van verworwe kennis, feite, reëls, tegnieke

Voorstel Lei tot, argumenteer, toon, wys, dui aan dat (iets) bestaan of die geval is
Vir oorweging voorstel
Om 'n idee, moontlike plan of aksie aan ander mense te noem vir oorweging
Om 'n idee uit te dink/voort te bring

4. Ontleding

Breek inligting in dele op. Bepaal hoe die dele verwant is deur identifisering, onderskeiding of organisering van elemente, verhoudings, beginsels, motiewe, doelwitte of oorsake. Maak afleidings/gevolgtrekkings en vind bewyse om veralgemenings te ondersteun.

Reageer/Antwoord Antwoord/Reageer in woorde

Bespreek Skryf oor ('n onderwerp) in besonderhede, neem verskillende kwessies of idees of menings/opinies wat daarmee verband hou, in ag of oorweeg dit

Skryf Skryf, stel saam, produseer

Ontleed Ondersoek iets metodies en in besonderhede, tipies om te ontdek, te verduidelik en te interpreteer

Oorweeg Dink aandagtig oor iets, tipies voordat 'n besluit geneem word of 'n oordeel/keuse gemaak word

5. Evaluering

Om opinies/menings aan te bied en te verdedig deur oordele oor inligting, geldigheid van idees, of gehalte van werk te maak gebaseer op 'n stel kriteria en standaard met behulp van kontrolering/nagaan en kritiek

Evalueer Om die betekenis/belangrikheid, waarde, doel of toestand van iets deur noukeurige waardebeoordeling en studie te bepaal, te beoordeel, ten einde te verstaan/begryp, te interpreteer of te lei

6. Skep

Gebruik kreatiewe individuele insig en gedagtes om inligting te herorganiseer en saam te stel deur die ontwikkeling, beplanning en skep van 'n nuwe patroon, produk of struktuur

Skep Ontwikkel uit eie denke of verbeelding, as 'n kunswerk, 'n uitvinding of iets nuuts
Gee aanleiding tot ontstaan